

พระพุทธศาสนากับระบบชั้นวรรณะ BUDDHISM AND CASTE SYSTEM

¹ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน, ²เอกชัย ศรีบุรินทร์และ ³อิสระพงษ์ ถนัดคำ

¹Chaiyasith Udomchokenamorn, ²Eakachai Sriburin and

³Itsarapong Tanadka

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

³มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

^{1,2}Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

³Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

¹Chaiyasith@gmail.com

Received July 25, 2019; Revised November 12, 2019; Accepted December 19, 2019

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแรกทีสอนให้มนุษย์เลิกดูหมิ่นเหยียดหยามกัน เพราะเรื่องถือชั้นวรรณะ เพราะเหตุชาติและวงศ์สกุล โดยตั้งจุดนัดพบกันไว้ที่ศีลธรรม ใครจะเกิดในสกุลต่ำสูงยากดีมีจนอย่างไรไม่เป็นประมาณ ถ้าตั้งอยู่ในศีลธรรมแล้ว ก็ถือว่าเป็นคนที่ควรยกย่องสรรเสริญ ถ้าตรงกันข้าม คือถ้าล่วงละเมิดศีลธรรมแล้ว แม้จะเกิดในสกุลสูงกับได้ว่าเป็นคนพาลอันควรตำหนิ ในทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้เลิกชั้นวรรณะ สมควรนำเรื่องต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณคดีทางพระพุทธศาสนามาแล้วไว้ เพื่อประกอบการพิจารณาว่าในอินเดียโบราณการถือชั้นวรรณะได้เป็นไปอย่างรุนแรงเพียงไร

คำสำคัญ : พระพุทธศาสนา; ระบบวรรณะ

¹ อาจารย์, ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี.

² อาจารย์, ดร. สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี.

³ อาจารย์ ดร.,คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Abstract

Buddhism was the first religion that taught human beings in abolishing the abuse of each other that was because castes were originated by births and lineages. The meeting point was established through the morality. In whatever castes humans were born or whatever status they had, if they lived their lives in morality, it was believed that they would be praiseworthy. On the contrary, if they violated the morality, in whatever higher castes they were born, they were considered villains that should be blamed. In abolishment of castes taught in Buddhism, stories in Buddhist literatures should be inherited for considering how ancient India grievously believed in caste system.

Keywords: Buddhism, Caste System

บทนำ

ในประเทศไทยไม่มีความเชื่อเรื่องวรรณะ ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน ทุกคนมีสิทธิพัฒนาตัวเองและอาจจะได้รับตำแหน่งทางการบริหารสูงสุดของประเทศได้ ถ้ามีความสามารถเพียงพอ แต่ในประเทศอินเดียความเชื่อเรื่องวรรณะหรือระบบชนชั้นในสังคมนั้นมีมาแต่โบราณกาล คนในแต่ละวรรณะจะถูกจำกัดด้วยกฎข้อบังคับความเชื่อหรือแม้แต่คำสอนที่มาจากศาสนาเอง จนกระทั่งเมื่อพระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นได้ยกเลิกระบบวรรณะที่คนในยุคนั้นเชื่อถือ พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่ล้มล้างระบบวรรณะโดยทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีศักยภาพสามารถที่จะบรรลุธรรมขั้นสูงสุดได้เท่ากัน แต่ปัจจุบันระบบวรรณะดูเหมือนจะฝังแน่นในอินเดีย คนอินเดียยังคงมีความเชื่อเรื่องวรรณะมาจนถึงปัจจุบัน แต่ก็เริ่มจะบรรเทาเบาบางลงบ้างแล้ว เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องวรรณะ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแรกที่สอนให้มนุษย์เลิกดูหมิ่นเหยียดหยามกัน เพราะเรื่องถือชั้นวรรณะ เพราะเหตุชาติและวงศ์สกุล โดยตั้งจุดนัดพบกันไว้ที่ศีลธรรม ใครจะเกิดในสกุลต่ำสูงยากดีมีจนอย่างไรไม่เป็นประมาณ ถ้าตั้งอยู่ในศีลธรรมแล้ว ก็ถือว่าเป็นคนที่ควรยกย่องสรรเสริญ ถ้าตรงกันข้าม คือถ่วงละเมิดศีลธรรมแล้ว แม้จะเกิดในสกุลสูงกับได้ว่าเป็น

คนพาลอันควรตำหนิ ในทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้เลิกชั้นวรรณะ สมควรนำเรื่องต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณคดีทางพระพุทธศาสนามาแล้วไว้ เพื่อประกอบการพิจารณาว่าในอินเดียโบราณการถือชั้นวรรณะได้เป็นไปอย่างรุนแรงเพียงไร

คนชั้นจัณฑาล

คนชั้นจัณฑาล คือ บุคคลที่มีพ่อแม่แต่งงานกันข้ามระบบวรรณะ เช่น คนที่อยู่ในวรรณะแพศย์แต่งงานกับคนวรรณะศูทร บุตรที่เกิดมาถือว่าเป็นคนจัณฑาล จะถูกดูหมิ่นเหยียดหยามและถูกทำร้ายร่างกาย เพียงเพราะเหตุไปปรากฏตัวให้คนชั้นสูงเห็น ดังมีตัวอย่างที่คนจัณฑาลหาทางเอาชนะคนที่เหยียดหยามด้วยวิธีบ่งหนามด้วยหนาม กล่าวคือ

มีชายคนหนึ่งนามว่า มาตังคะ เป็นคนมีรูปร่างน่าเกลียด อาศัยอยู่ในกระท่อมที่ใช้หนังสัตว์มามุงบังกันลมแดดนอกพระนคร ชายคนนั้นเกิดในตระกูลจัณฑาล คือ ตระกูลที่พ่อแม่หรือบรรพบุรุษเป็นคนต่างวรรณะกัน เช่น ในวรรณะทั้ง 4 คือ กษัตริย์ (นักรบ) พราหมณ์ (นักพิธีกรรม) แพศย์ (พ่อค้า) และศูทร (กรรมกร) ผู้เกิดในวรรณะใดวรรณะหนึ่งแล้วไปสมสู่อยู่กับคนในวรรณะอื่นที่ต่ำกว่ากษัตริย์หรือพราหมณ์ เกิดบุตรธิดาออกมา ก็ถือกันว่าเป็นคนจัณฑาล เป็นที่ดูหมิ่นเหยียดหยามของคนทั้งหลายและขนาดถือกันว่าเป็นคนเสนียดจัญไร เพราะเหตุที่เกิดในสกุลจัณฑาลอย่างนั้น นายมาตังคะจึงประกอบอาชีพอะไรไม่ได้นอกจากขอทาน

วันหนึ่งมีการประกาศนักขัตฤกษ์ซึ่งจะมีการรื่นเริงตีมโหรีกัน คนที่มั่งมีก็จะเตรียมอาหารและสุราบรรทุกเกวียนไปเลี้ยงกันอย่างรื่นเริง ธิดาเศรษฐีคนหนึ่ง ชื่อ นางทิฐุมังคลิกา ซึ่งมีวรรณะเป็นพราหมณ์มหาศาล (คำว่าพราหมณ์มหาศาล หมายความว่าพราหมณ์ที่เป็นเศรษฐี) เป็นคนมีรูปร่างงดงามมาก อายุเพิ่งเจริญวัยได้ประมาณ 15 หรือ 16 ปี สั่งให้เตรียมเกวียนบรรทุกของเคี้ยวของบริโภคเพื่อจะไปในงานรื่นเริง ตนเองขึ้นสู่ยานเทียมด้วยม้าขาวล้วน ออกเดินทางแวดล้อมด้วยบริวารไปในพระนครมีคนคอยขับไล่คนชั้นต่ำไม่ให้ใกล้กรายไปในบริเวณนั้น

นายมาตังคะ ซึ่งเป็นคนจัณฑาลก็ถือไม้ที่มีลักษณะคล้ายเกราะสำหรับเคาะให้มีเสียงดัง เพื่อเป็นการประกาศให้คนทั้งหลายรู้ว่ากำลังขอทาน ใครมีเมตตาจิตก็จะได้ให้ทาน และในขณะเดียวกันก็เป็นการบอกเล่าไปในตัวว่า คนจัณฑาลมาแล้ว ผู้ที่ถือเครื่องที่ไม่เข้าใกล้คนจัณฑาลก็จะได้ออกห่างหรือไม่ตำหนิว่าไม่บอกกล่าว เดินเข้าไปใกล้เขาทำไมระเบียบสังคม

ของคนในสมัยก่อนเป็นเช่นนั้น คือ คนชั้นต่ำจะต้องพยายามหลบหลีกไม่เข้าไปใกล้คนชั้นสูง และไม่ไปหยิบจับอะไรของคนอื่น ขณะที่นายมาตังคะกำลังเคาะโปกๆ เดินไปอยู่ก็พอดีชบวนเกวียนของธิดาเศรษฐีผ่านมา พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ขับไล่คนชั้นต่ำ เผอิญนางเลื้อบไปเห็นนายมาตังคะเข้าก็ถามว่านั่นใคร เมื่อทราบว่าเป็นคนจัณฑาล ทั้งรูปร่างก็น่าเกลียดด้วย ประกอบกับนางเป็นคนถือโชคลางในเรื่องเช่นนี้ คือถือว่าเมื่อเห็นคนเสนียดจัญไรแล้วจะไม่มี ความเจริญ จึงสั่งให้ชบวนเกวียนหันกลับ ไม่ไปในงานนักขัตฤกษ์ตามที่ตั้งใจไว้ พร้อมทั้งได้เรียกน้ำหอมมาล้างตาแก้เสนียดทันทที การกลับของธิดาเศรษฐีเป็นเหตุให้คนเป็นอันมากพลาดหวัง เพราะตนจะได้ดื่มเหล้ารับประทานอาหารมีรสโดยไม่ต้องเสียเงินทอง เมื่อเจ้ามือกลับเสียเช่นนี้ก็เท่ากับนักขัตฤกษ์ไม่มีความหมายอะไรสำหรับพวกตนเลย จึงพากันโกรธแค้นนายมาตังคะ ช่วยกันทำร้ายนายมาตังคะด้วยใช้ก้อนดินขว้างจนสลบไปและเข้าใจว่าตายจึงช่วยกันหามไปทิ้งที่กองขยะเอาขยะกลบไว้ นายมาตังคะฟื้นจากสลบลุกขึ้นสะบัดแขนขาให้หายง และนึกทบทวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็จะได้ว่าตนถูกประชาทัณฑ์เพราะไปปรากฏกายให้ธิดาเศรษฐีซึ่งเป็นคนสกุลพราหมณ์มองเห็นหน้า แต่นายมาตังคะเป็นคนเจ้าเหตุเจ้าผลและเป็นตัวของตัวเองคนหนึ่ง จึงคิดว่า จะจัดการเรื่องนี้ให้ได้และให้สาสมกับการที่ตนถูกข่มเหง โดยไม่มีเหตุผลเพียงพอด้วย จึงไปเที่ยวถามคนทั้งหลายเป็นการสร้างถามเพื่อให้เกิดเหตุผลขึ้นในหมู่ประชาชนว่า ประตุมืองนี้ทำให้สำหรับคนในตระกูลพราหมณ์เท่านั้น หรือว่าทำไว้สำหรับคนทั่วไป คำตอบจากคนทั้งหลายก็เป็นอันเดียวกันว่าทำไว้สำหรับคนทั่วไป

พอได้คำตอบอย่างนี้ นายมาตังคะก็ประกาศทันทีว่า ข้าพเจ้ามาขอทานทางประตูเมืองที่สร้างไว้สำหรับคนทุกคนผ่านเข้าออกได้ แต่ข้าพเจ้าก็ถูกทำร้ายร่างกาย เพียงเพราะเหตุที่ธิดาเศรษฐีเห็นข้าพเจ้าแล้วรังเกียจ ขอมหาชนทั้งหลายจงทราบตั้งแต่บัดนี้ไปว่า ข้าพเจ้าจะไปนอนขวางประตูบ้านเศรษฐีผู้เป็นพราหมณ์บิดาของนางผู้นั้น ถ้าไม่ได้ธิดาเศรษฐีมาเป็นภริยา ข้าพเจ้าจะไม่ลุกขึ้น

การที่นายมาตังคะตัดสินใจทำเช่นนี้ ก็เพราะตามประเพณีมีอยู่ว่า ถ้าคนจัณฑาลมานอนตายที่ประตูเรือนของใคร โดยจงใจอดข้าวอดน้ำให้ตายแล้ว คนที่อยู่ในบ้านเรือนบริเวณนั้นโดยรอบนับไปจากบ้านนั้น 7 บ้าน จะต้องเป็นคนจัณฑาลไปด้วยหมด เมื่อนายมาตังคะใช้วิธีนี้ก็ทำให้คนในบริเวณนั้นทุกทิศที่นับไปได้ 7 บ้านจากบ้านกลาง คือบ้านของเศรษฐีพลอยเดือดร้อนไปหมด โดยเฉพาะที่บ้านเศรษฐีเองซึ่งเป็นต้นเรื่องเดือดร้อนมากที่สุด

ในที่สุดเศรษฐีก็ตกลงใจสั่งคนให้นำทรัพย์ไปให้เป็นสินน้ำใจแก่นายมาตังคะกาณิกหนึ่ง ซึ่งเป็นจำนวนน้อยมากและสั่งให้บอกว่า จะให้น้ำมันทาตัวแล้วขอให้ไปเสีย ธรรมเนียม

ใช้น้ำมันทาเท้าทาด่วนนั้น ในวรรณคดีที่แสดงถึงความเป็นอยู่ของชาวอินเดียโบราณ เช่น เมื่อแขกไปใครมาถ้าเป็นการเดินทางมาจากที่ไกล เจ้าบ้านมักเอาน้ำมันมาต้อนรับให้ใช้ทาเท้าทาด่วน ไม่เชิงว่าใช้เป็นเครื่องสำอาง แต่อาจเป็นเครื่องช่วยแก้เมื่อยหรือเพื่อสบายเนื้อสบายตัวของคนที่เคยใช้ก็เป็นได้ แม้พระภิกษุในพระพุทธศาสนาเมื่อเดินทางไกลก็ใช้เหมือนกัน นายมาตังคะปฏิเสธยืงคำเดียวว่า ต้องได้ธิดาเศรษฐีจึงจะยอมไป พรหมณ์ผู้เศรษฐีสั่งเพิ่มทรัพย์ให้เป็นสองกาคณิกจนถึง 1 มาสก (ประมาณ 1 เฟื้อง) เพิ่มขึ้นเป็น 1 บาท (5 มาสก) แล้วเพิ่มให้เป็นกึ่งกาฬณะ (2 บาท) แล้วเพิ่มเป็น 1 กาฬณะ (4 บาท) จนถึง 100 กาฬณะ เป็นอันว่าราตรีได้ผ่านไปจนสว่าง นายมาตังคะก็ยังไมยอมเปลี่ยนใจ รุ่งเช้าภริยาเศรษฐีมาอ่อนวอนขอโทษแล้วเพิ่มเงินให้เป็นพันกาฬณะ (4 พันบาท) ก็ไม่ยอม เพิ่มขึ้นไปถึงแสนกาฬณะก็ยังไมยอม นายมาตังคะยังคงนอนนิ่งอยู่อย่างนั้น จนกระทั่งล่วงไปถึง 4 วัน คนก็มาล้อมดูและโจษจันกันต่างๆ กลายเป็นข่าวใหญ่และหลายครอบครัวที่อยู่ใกล้เคียงบ้านเศรษฐีผู้นั้นต้องเดือดร้อนแน่ เพราะถ้าหากนายมาตังคะตายไปเมื่อไร คนในบริเวณนั้นก็จะเป็นคนจันทาลไปหมด ซึ่งถือกันว่าเป็นการสูญเสียที่สำคัญที่สุดในชีวิต

บรรดาคนที่ปรุ้มล้อมดูนั้น บางคนก็เอาใจช่วยนายมาตังคะก้มลงกระซิบที่หูว่า เขาอดทนกันตั้งหลายปีจึงสำเร็จสิ่งประสงค์ได้ แก่อดุส่าห์ทนไปอีก 2-3 วัน ก็คงจะได้ธิดาเศรษฐีครั้งล่วงมา 7 วัน ประชาชนที่อยู่ในบ้านใกล้เคียงซึ่งล้วนเป็นคนเกิดในสกุลพรหมณ์ ก็พากันไปบังคับเศรษฐีให้ยอมมอบธิดาให้แก่นายมาตังคะ เพราะการดื้อดึงของเศรษฐีจะพลอยให้พวกตนถึงความวิบัติไปด้วย เศรษฐีไม่รู้จะทำอย่างไรก็จำเป็นต้องมอบธิดาให้พร้อมทั้งมอบข้าวของให้ออกจากบ้านไปเป็นอันว่า นายมาตังคะ คนจันทาลได้ชัยชนะคนชั้นพรหมณ์และได้ธิดาเศรษฐีไปเป็นภริยา จะเห็นได้ว่าความวุ่นวาย เพราะเรื่องถือนักรณะ (อรรถกถาอัคคิการทวาชสูตร ภาค 1:234.)

ความหยิ่งในวรรณของอัมพัฏฐะมาณพ

ในอัมพัฏฐสูตรที่มกกาย แสดงถึงความเป็นผู้หยิ่งในวรรณของมาณพคนหนึ่งชื่ออัมพัฏฐะ ไปถามพระพุทธเจ้าในเรื่องวรรณ พระองค์ทรงอาศัยความรู้ทางประวัติศาสตร์ตอบมาณพผู้นั้นให้เห็นว่า แต่เดิมต้นสกุลของมาณพผู้นั้นเป็นคนใช้ของเจ้าศากยะ นอกจากนั้นในข้อที่มาณพผู้นั้นถือว่า ตนเป็นคนเกิดในสกุลพรหมณ์ จึงดูหมิ่นคนที่เกิดในสกุลอื่น ๆ นั้น พระพุทธเจ้าทรงพิสูจน์ให้ฟังด้วยเหตุผลว่าทั้งในสายมารดาหรือในสายบิดาจาริตประเพณีก็ยิ่งถือว่ากษัตริย์สูงกว่า เช่น ชัตติยกุมารได้กับสตรีสกุลพรหมณ์มีบุตรออกมา

บุตรนั้นยอมได้ที่นั่งและได้น้ำดื่มในพวกพราหมณ์ แต่ไม่ได้อภิเษกเป็นกษัตริย์ เพราะยังไม่บริสุทธ์ทางฝ่ายมารดา พราหมณ์กุมารได้กับสตรีสกุลกษัตริย์ มีบุตรออกมา บุตรนั้นยอมได้ที่นั่งและได้น้ำดื่มในพวกพราหมณ์ แต่ไม่ได้อภิเษกเป็นกษัตริย์ เพราะยังไม่บริสุทธ์ทางฝ่ายบิดา อันสรุปได้ว่าบุตรที่เกิดจากพ่อแม่สมวรรณะกัน ระหว่างกษัตริย์กับพราหมณ์นั้นเข้าพวกพราหมณ์ได้ แต่จะอภิเษกเป็นกษัตริย์ไม่ได้ ต้องบริสุทธ์ในวงศ์กษัตริย์ล้วนๆ กับอีกข้อหนึ่ง ทรงถามให้ตอบว่า พราหมณ์ที่ถูกขับไล่จากหมู่พราหมณ์ ถูกโกณศรีระประจานแล้ว จะได้ที่นั่งและดื่มในพวกพราหมณ์ด้วยกันอีกหรือไม่ อัมพัฏฐะมาณฑปตอบว่าไม่ได้ จึงตรัสถามต่อไปว่า กษัตริย์ที่ถูกขับออกจากหมู่กษัตริย์ถูกโกณศรีระประจานแล้วจะได้ที่นั่งและน้ำดื่มในพวกพราหมณ์หรือไม่ อัมพัฏฐะตอบว่าได้ ซึ่งเป็นอันยอมรับว่า โดยจารีตประเพณีกษัตริย์ไม่ถูกรังเกียจเหมือนพวกวรรณะอื่น ซึ่งเทียบได้กับพระพุทธรองค์ ถึงแม้ว่าจะทรงออกผนวชแล้ว แต่ถ้าถือตามระบอบวรรณะแล้ว พระองค์ยังคงมีสถานะที่สูงกว่าพราหมณ์ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงชี้แจงเหตุผลทางวรรณะให้มานพผู้นั้นคลายทิฐิมานะแล้ว จึงทรงแสดงเรื่องวิชาคือความรู้และจรณะ คือ ความประพฤติที่จะทำให้บุคคลสูงขึ้นได้ โดยไม่ต้องเกรงข้อบกพร่องเรื่องชาติชั้นวรรณะและเป็นการเตือนไปในตัวด้วยว่า อัมพัฏฐะมาณฑปมีความรู้และความประพฤตินั้นแล้วหรือยัง เป็นอันว่าทรงชี้ให้มานพนั้นสำนึกตัวว่า ครั้งแรกที่ยกตนข่มพระองค์ในเรื่องชาติชั้นวรรณะ จนกระทั่งพระองค์ทรงพิสูจน์ให้เห็นความรู้ความประพฤติสำคัญกว่า เพราะการถือตัวของมานพนั้น แม้จะพิสูจน์โดยจารีตประเพณี ก็ยังมีจุดอ่อนที่อาจต่ำกว่าวรรณะอื่นในบางกรณี จากข้อความในสูตรนี้ทำให้ได้สุภาษิตเป็นภาษาบาลีบทหนึ่งว่า ขตติโย เสฏโฐ ชเนตสมี เย โคตตปปฏิสارين วิชาจรณสมปนโน โส เสฏโฐ เทวมานุเส. แปลว่า ในหมู่คนที่เดือดร้อนเรื่องถือโคตร กษัตริย์นับเป็นผู้ประเสริฐสุด แต่ผู้ที่สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติย่อมเป็นผู้ประเสริฐสุดในเทวดาและมนุษย์

สุภาษิตนี้แสดงว่า ตามจารีตประเพณีในการถือชั้นวรรณะ กษัตริย์ นับว่าเป็นผู้ที่มีวรรณะสูง แต่ตามหลักความจริง คนที่ประกอบด้วยความรู้ดีและความประพฤติดี ย่อมเป็นผู้สูงสุดทั้งในเทวดาและในมนุษย์ (แสดงว่าถ้าเทวดาไม่ดี ก็สู้มนุษย์ที่ดีไม่ได้)

เจ้าชายวิฑูทกะ

เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวงศ์ศากยะซึ่งเป็นญาติของพระพุทธเจ้า เพราะเหตุเรื่องการดูหมิ่นกันเนื่องด้วยระบอบวรรณะ มีเรื่องเล่าในอรรถกถาธรรมบทว่า พระเจ้าปเสนทิโกศล ผู้ครองแคว้นโกศล มีอาณาเขตการปกครองควบคุมไปถึงแคว้นกาสิและแคว้นสักระด้วย คือ

แคว้นสักกะซึ่งมีนครหลวงชื่อว่า กบิลพัสดุ์ นั้นอยู่ใต้อำนาจของแคว้นโกศล แต่ตามที่ปรากฏในวรรณคดีบาลีไม่ปรากฏว่า กษัตริย์ทางกบิลพัสดุ์ต้องส่งส่วยอะไรหรือต้องถูกบีบบังคับอย่างไรบ้าง

พระเจ้าปเสนทิโกศล มีความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าและใกล้ชิดถึงขนาดที่ไปเฝ้าในบางครั้งก็ไปจับข้อพระบาทของพระพุทธเจ้าจนปวดฟันด้วยความเคารพรักอย่างสนิทพระราชนุททัย แต่เพื่อให้สนิทสนมมากกว่าเดิม จึงได้ทรงส่งทูตไปยังกรุงกบิลพัสดุ์ ขอเจ้าหญิงในราชวงศ์ศากยะมาอภิเษกเพื่อจะได้เป็นทองแผ่นเดียวกันยิ่งขึ้น ซึ่งตามประเพณีอินเดียโบราณการมีเมเหสีหลายองค์ถือเป็นเรื่องธรรมดา

ทางฝ่ายกรุงกบิลพัสดุ์ กษัตริย์วงศ์ศากยะซึ่งมีชื่อเสียงในทางถือตัวเรื่องชาติสกุลมาก ก็มีการประชุมกันอย่างเคร่งเครียด เพราะไม่ต้องการให้เจ้าหญิงในวงศ์ของตนไปร่วมสกุลกับพระเจ้าปเสนทิโกศล โดยพยายามหาทางออกอย่างดีที่สุด มีปัญหาว่าถ้าไม่ยอมร่วมสกุลกับคนอื่นแล้วเจ้าศากยะจะอย่างไร ตอบว่าเจ้าศากยะก็แต่งงานกันระหว่างญาติของตน โดยส่วนใหญ่ นอกจากจะผสมกันในวงศ์ศากยะด้วยกันแล้ว ยังมีอีกราชวงศ์หนึ่งที่แต่งงานสลับกันไปสลับกันมากับราชวงศ์ศากยะ คือวงศ์โกลิยะ เจ้าศากยะไม่รังเกียจวงศ์นี้เพราะต้นวงศ์เป็นเชษฐภคินีของพี่น้อง 4 คู่ที่มาตั้งวงศ์อยู่ในกรุงกบิลพัสดุ์ คือพี่น้องสี่คู่แต่งงานกันเอง ส่วนพี่ใหญ่เป็นหญิงได้แต่งงานกับกษัตริย์อีกองค์หนึ่ง ณ กรุงเทวทหะตั้งโกลิยวงศ์สืบมา

ในการแก้ปัญหาเรื่องนี้ มหานามศากยะได้เสนอว่า ตนได้หญิงรับใช้เป็นภริยาคนหนึ่ง มีบุตรชื่อว่าวสภขัตติยา ควรจะส่งนางวสภขัตติยาให้ไปเป็นมเหสีของพระเจ้าปเสนทิโกศล ซึ่งจะไม่เสียวงศ์ศากยะแต่ประการใด ที่ประชุมเห็นชอบด้วย จึงได้ส่งนางวสภขัตติยาไปเป็นมเหสีของพระเจ้าปเสนทิโกศล โดยบอกว่าเป็นธิดาของมหานามศากยะ นางวสภขัตติยาได้มีโอรสกับ พระเจ้าปเสนทิโกศล 1 องค์ ชื่อว่า "วิฑูทกะ" เมื่อโตขึ้นได้เล่าเรียนศิลปวิทยาและได้รับสถาปนาเป็นขุนพลหรือตำแหน่งเสนาบดีของแคว้นโกศล ในขณะที่วิฑูทกะเติบโตเป็นหนุ่ม ใครจะไปเยียมญาติทางมารดา จึงขออนุญาตนางวสภขัตติยาผู้เป็นมารดา เพื่อการนี้นางจึงลอบส่งข่าวไปกรุงกบิลพัสดุ์เพื่อให้รู้ไว้ล่วงหน้า เพราะในสายตาของราชวงศ์ศากยะทางกรุงกบิลพัสดุ์นั้น วิฑูทกะเท่ากับเป็นคนชั้นต่ำ ไม่ควรร่วมที่นั่นไม่ควรร่วมวงบริโภคน้ำอาหารด้วยทีเดียว

จึงมีการประชุมอย่างเคร่งเครียดเกิดขึ้นในกรุงกบิลพัสดุ์ เพื่อเตรียมการรับรองวิฑูทกะหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เพื่อให้มีปัญหาเรื่องไม่สบายใจน้อยที่สุด ตกลงกันว่าถ้าจะให้เจ้านาย

ที่มีอายุน้อยกว่าวิทูทกะอยู่ต้อนรับด้วยก็จะต้องไหว้วิทูทกะ ซึ่งเป็นการเสียเกียรติ จึงหาทางส่งเจ้านายอายุน้อยๆไปเสียดังเขตชนบทให้หมด ให้เหลือไว้แต่ที่สูงอายุมากกว่า จะได้เป็นฝ่ายรับไหว้อย่างเดียว เมื่อคณะของวิทูทกะเข้าเยี่ยม วิทูทกะก็พบแต่คนที่มีอาวุโสสูงกว่าตนทั้งสิ้น จึงต้องไหว้เขาเรื่อยไปการเยี่ยมเยียนครั้งนี้คงไม่ได้ผลอะไรนัก เพราะฝ่ายต้อนรับคงซาเหินและป็นหน้าเข้าหา ไม่ได้ต้อนรับด้วยความจริงใจแต่ประการใด ในที่สุดวิทูทกะก็เดินทางกลับ พอวิทูทกะออกเดินทาง เจ้าศากยาก็เกณฑ์บ่าวไพร่ให้เอาน้ำนมสดมาล้างที่นั้งของวิทูทกะ เพื่อไล่ความเสนียดทันทิ พวกบ่าวไพร่ล้างไปก็ดำไปว่า ไม่ควรมาให้ตนลำบากเลย นอกจากนั้นยังดำว่าเป็นลูกทาสี่ด้วย เณรคนของวิทูทกะลืมนองไว้ จึงย้อนกลับมาเอาของคืนไป เมื่อได้เห็นได้ยินเหตุการณ์นั้นเข้า จึงนำเรื่องไปบอกวิทูทกะ จึงทำให้วิทูทกะเกิดความเคียดแค้นเป็นอย่างมาก ถึงกับลั่นวาจาออกมาว่า ถ้าได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินเมื่อไร จะยกทัพมาฆ่าพวกศากยະให้หมด แล้วจะเชือดคอเอาเลือดล้างแผ่นดินกระดานที่เคยถูกล้างด้วยน้ำนมสดนั้นให้จงได้

ต่อมาไม่นานเมื่อวิทูทกะได้รับราชสมบัติสมใจนึกก็ยกทัพมา แต่พอพบพระพุทธเจ้าระหว่างทางก็ยกทัพกลับด้วยความเคารพในพระพุทธองค์ พระพุทธเจ้าทรงปรากฏพระองค์ระหว่างทางที่วิทูทกะยกทัพผ่านถึงสามครั้ง วิทูทกะก็ยกทัพกลับถึงสามครั้ง ในครั้งที่สามได้เสด็จมาเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องของกรรมจะแก้ไขแทนกันไม่ได้ วิทูทกะจึงยกทัพไปรบชนะจับเจ้าศากยະเชือดคอเอาเลือดในลำคอล้างแผ่นดินนั้นได้สมปรารถนา

ผลกระทบกระเทือนอันเนื่องมาจากข่าวเรื่องเจ้าศากยະยกธิดาซึ่งเกิดจากทาสี ให้เป็นมเหสีของพระเจ้าปเสนทิโกศลก็มีอยู่บ้าง ในชั้นแรกพระเจ้าปเสนทิโกศลทรงทราบ ก็ทรงพระพิโรธสั่งให้ตัดเครื่องราชูปโภคต่างๆที่เคยให้แก่นางवासภักขิตติยาและวิทูทกะ คงให้เครื่องใช้เครื่องบริโศกแบบทาสเท่านั้น

ต่อมาเมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลให้พระพุทธเจ้าทรงทราบ พระพุทธองค์จึงทรงชี้แจงสกุลทางบิดาสำคัญกว่าทางมารดา โดยทรงนำประวัติศาสตร์เรื่องพระเจ้ากัณฐะวาหนะผู้เป็นบุตรหญิงตัดพิน แต่หญิงนั้นได้เป็นมเหสีของพระเจ้าพาราณสี พระเจ้ากัณฐะวาหนะก็ได้ครองราชย์ในกรุงพาราณสี เป็นพระกษัตริย์สำคัญองค์หนึ่งสืบมา เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลได้สดับแล้วจึงโปรดพระราชทานเครื่องราชูปโภคแก่นางवासภักขิตติยาและวิทูทกะดังเดิมและการตั้งวิทูทกะให้เป็นเสนาบดีเช่นเดิม ความวุ่นวายอันเกี่ยวกับการถือขึ้นวาระที่เกิดแก่ราชวงศ์ศากยະนี้ใกล้เคียงสมัยปรีณิพพานมาก แสดงว่าถ้าราชวงศ์ศากยະเชื่อ

ฟังหลักธรรมของพระพุทธเจ้าและตัดทิฐิมานะให้ลดหย่อนลงไปบ้าง ก็จะไม่ประสบความสำเร็จถึงปานนั้น

อนึ่ง จากวรรณคดีทางพระพุทธศาสนา ปรากฏว่าบุคคลต่างชั้นวรรณะกันนี้ มีความรู้พิเศษในเรื่องชาติชั้นวรรณะของตน ชนิดที่ปกปิดเป็นความลับสืบสกุลกันทีเดียว เช่นคนเกิดในตระกูลกษัตริย์ เมื่อตกไปอยู่ในที่ใดก็ตามถ้าจะแสดงตัวว่าเป็นกษัตริย์ บางครั้งก็ต้องใช้ความรู้ที่เรียกว่าชัตติยมายาหรือที่ใครจะใช้คำว่า royal etiquette คือเมื่อพูดกันในระหว่างกษัตริย์ด้วยกันก็รู้กันได้ตลอด บางครั้งปรากฏว่า คนเกิดในตระกูลจันทาลปลอมตัวไปเป็นพราหมณ์เล่าเรียนศิลปวิทยาร่วมกับศิษย์อื่น แล้วเปลือยพูดภาษาพิเศษของคนจันทาลออกมา พวกเพื่อนๆฟังไม่รู้เรื่องจึงสงสัย สืบสวนก็จับได้ว่าเป็นคนวรรณะต่ำปลอมตัวมา เป็นต้น

จากประวัติและหลักที่กล่าวมานี้ จึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่าพระพุทธเจ้าได้ทรงยืนยันหัดสู้กับทิฐิมานะ ในเรื่องการแบ่งชั้นวรรณะของคนในครั้งนั้นอย่างไร ทรงพยายามที่จะให้คนเห็นความสำคัญของความประพฤติตามศีลธรรมว่ามีคุณค่ายิ่งไปกว่าติดในเรื่องชั้นวรรณะ พร้อมทั้งได้ทรงทำตัวอย่างให้ดูในพระธรรมวินัยนี้ ใครมาบวชก่อนก็ได้รับความเคารพ ของคนมาบวชทีหลัง ผู้แม่เกิดในสกุลสูงกว่า ในปัจจุบันประเทศอินเดียได้ใช้รัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิแก่คนทุกระดับเสมอกัน และได้มีคนที่ถูกเหยียดหยามเพราะเหตุเกิดในวรรณะต่ำหลายแสนคน ได้มาขอปฏิญาณตนเป็นพุทธศาสนิกชน เช่น คณะของ ดร.บาบาสาเฮบ อัมเบดการ์ (Dr.Babasaheb Bhimrao Ramji Ambedkar) ใน พ.ศ.2499 ที่เมืองนาคปูร์ รัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย เพราะเลื่อมใสว่าพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่ให้เสรีภาพเรื่องชนชั้นและเป็นศาสนาที่ไม่มองข้ามคนชั้นที่ถูกเหยียดหยาม แต่ได้ช่วยยกฐานะขึ้นให้สูงเท่าเทียมกับคนในวรรณะอื่นทั้งๆที่พระพุทธเจ้าทรงเกิดในวรรณะกษัตริย์ ไม่ต้องมีปมด้อยที่จะต่อสู้เพื่อพระองค์เองในเรื่องวรรณะ แต่ก็ทรงชี้แจงสั่งสอนให้คนเห็นความจริงมาแต่ในสมัยของพระองค์ในสุนทรพจน์ต่างๆของผู้นำประเทศอินเดีย เรามักจะได้ฟังคำสรรเสริญอยู่เสมอว่าพระพุทธเจ้าได้ประทานแสงสว่างให้อินเดียไว้นานมาแล้ว เมื่อการแบ่งชั้นวรรณะ แต่อินเดียเพิ่งจะปฏิบัติได้ในทางนิตินัย เมื่อมีรัฐธรรมนูญนี้เอง ส่วนทางพฤตินัยนั้นใครจะรู้ว่าเมื่อไรอินเดียจึงจะชำระล้างความยึดถือเก่าแก่นี้ให้หมดไปได้

บทสรุป

สำหรับในประเทศไทยไม่มีความเชื่อเรื่องวรรณะ ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน ทุกคนมีสิทธิพัฒนาตัวเองและอาจจะได้รับตำแหน่งทางการบริหารสูงสุดของประเทศได้ ถ้ามีความสามารถเพียงพอ แต่ในประเทศอินเดียความเชื่อเรื่องวรรณะหรือระบบชนชั้นในสังคมนั้นมีมาแต่โบราณกาล คนในแต่ละวรรณะถูกจำกัดด้วยกฎข้อบังคับ ความเชื่อหรือแม้แต่คำสอนที่มาจากศาสนาเอง จนกระทั่งเมื่อพระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นได้ยกเลิกระบบวรรณะที่คนในยุคนั้นเชื่อถือ พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่ล้มล้างระบบวรรณะโดยทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีศักยภาพที่สามารถที่จะบรรลุธรรมขั้นสูงสุดได้เท่ากัน แต่ปัจจุบันระบบวรรณะดูเหมือนจะฝังแน่นในอินเดีย คนอินเดียยังคงมีความเชื่อเรื่องวรรณะมาจนถึงปัจจุบัน แต่ก็เริ่มจะบรรเทาเบาบางลงบ้างแล้ว เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องวรรณะ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแรกที่สอนให้มนุษย์เลิกดูหมิ่นเหยียดหยามกัน เพราะเรื่องถือชั้นวรรณะ เพราะเหตุชาติและวงศ์สกุล โดยไม่ตั้งจุดนัดพบกันไว้ที่ศีลธรรม ใครจะเกิดในสกุลต่ำสูง ยากดีมีจนอย่างไรไม่เป็นประมาณ ถ้าตั้งอยู่ในศีลธรรมแล้ว ก็ถือว่าเป็นคนที่ควรยกย่องสรรเสริญ ถ้าตรงกันข้าม คือ ล่วงละเมิดศีลธรรมแล้ว แม้จะเกิดในสกุลสูงกับได้ว่าเป็นคนพาลอันควรตำหนิ

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ*

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก*

2500. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2544). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาวิทยาลัย*.

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.